

AKTUÁLNÍ JUDIKATURA - NÁHRADA ŠKODY A NEMAJETKOVÉ ÚJMY ZEJMÉNA Z PROVOZU DOPRAVNÍCH PROSTŘEDKŮ

Seminář Justiční akademie SR
Pezinok, 26. listopadu 2019

JUDr. Petr Vojtek

MOTTO

Život měříme příliš jednostranně; podle jeho délky a ne podle jeho velikosti. Myslíme víc na to, jak život prodloužit, než na to, jak ho opravdu naplnit. Mnoho lidí se bojí smrti, ale nedělají si nic z toho, že sami a mnoho jiných žijí jen položivotem, bez obsahu, bez lásky, bez radosti.

Tomáš Garrigue Masaryk

2

ZDROJE JUDIKATURY

- www.nsoud.cz
- **Rc – Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek**
- **Soubor – Soubor civilních rozhodnutí NS ČR (C)**
- **PrRo – časopis Právní rozhledy**
- **SoRo – časopis Soudní rozhledy**
- **ObchR – časopis Obchodněprávní revue**
- **TrR – časopis Trestněprávní revue**
- **SJ - časopis Soudní judikatura**

3

PRÁVNÍ ÚPRAVA

**Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
(obč. zák.)**

- odpovědnost za škodu

x

**Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
(o. z.) – účinný od 1. 1. 2014**

- náhrada škody a nemajetkové újmy

4

DELIKTNÍ DŮVOD POVINNOSTI HRADIT ÚJMU

Porušení zákonné povinnosti ve smyslu § 2910 o. z. v dopravě (do 31. 12. 2013 - § 420 obč. zák.)

- **pravidla silničního provozu** - zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu)

5

DELIKTNÍ DŮVOD POVINNOSTI HRADIT ÚJMU

§ 2910 o. z.

Škůdce, který **vlastním zaviněním poruší povinnost stanovenou zákonem a zasáhne tak do absolutního práva poškozeného, nahradí poškozenému, co tím způsobil. Povinnost k náhradě vznikne i škůdci, který zasáhne do jiného práva poškozeného zaviněným porušením zákonné povinnosti stanovené na ochranu takového práva.**

6

DELIKTNÍ DŮVOD POVINNOSTI HRADIT ÚJMU

§ 2911 o. z.

Způsobí-li škůdce poškozenému škodu porušením zákonné povinnosti, má se za to, že škodu zavinil z nedbalosti.

§ 2912 o. z.

(1) Nejedná-li škůdce, jak lze od **osoby průměrných vlastností** v soukromém styku důvodně očekávat, má se za to, že jedná nedbale.

(2) Dá-li škůdce najevo **zvláštní znalost, dovednost nebo pečlivost**, nebo zaváže-li se k činnosti, k níž je zvláštní znalosti, dovednosti nebo pečlivosti zapotřebí, a neuplatní-li tyto zvláštní vlastnosti, má se za to, že jedná nedbale.

7

DELIKTNÍ DŮVOD POVINNOSTI HRADIT ÚJMU

Princip omezené důvěry v dopravě

Důvodně spoléhat na to, že ostatní řidiči dodrží pravidla silničního provozu, může řidič pouze tehdy, pokud z konkrétních okolností v dané situaci neplyne obava, že tomu tak nebude.

Usnesení NS ze dne 28. 5. 2018, 25 Cdo 299/2018

8

DELIKTNÍ DŮVOD POVINNOSTI HRADIT ÚJMU

Znalecký posudek

Závěr o tom, kdo porušil právní povinnost a způsobil tím škodu, kterou je povinen nahradit, je závěrem právním, o němž přísluší rozhodovat soudu, nikoli znalci. Znaleckým posudkem z oboru dopravy lze pouze potvrdit či vyvrátit tvrzení účastníků o průběhu skutkového děje dopravní nehody. Byli nehodový děj objasněn jinými důkazy, je znalecký posudek nadbytečný.

Usnesení NS ze dne 29. 11. 2017, sp. zn. 25 Cdo 564/2017

9

OBJEKTIVNÍ TYP POVINNOSTI HRADIT ÚJMU

§ 2895 o. z.

Škůdce je povinen nahradit škodu bez ohledu na své zavinění v případech stanovených zvláště zákonem.

10

NÁHRADA ÚJMY V DOPRAVĚ

§ 2927 o. z.

(1) Kdo **provozuje dopravu**, nahradí škodu vyvolanou **zvláštní povahou tohoto provozu**. Stejnou povinnost má i **jiný provozovatel** vozidla, plavidla nebo letadla, ledaže je takový dopravní prostředek poháněn lidskou silou.

(2) Povinnosti nahradit škodu se nemůže provozovatel zprostit, byla-li škoda způsobena okolnostmi, které mají původ v provozu. Jinak se zprostití, prokáže-li, že škodě nemohl zabránit ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze požadovat.

- do 31. 12. 2013 - § 427 a násl. obč. zák.

11

PROVOZOVATEL

§ 2930 o. z.

Nelze-li provozovatele určit, platí, že jím je vlastník dopravního prostředku.

- srov. § 2 odst. 16 zákona č. 56/2001 Sb., o podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích

– vymezení provozovatele

12

POVAHA PROVOZU

Zvláštní povaha provozu

- není blíže definována
- působení na okolí či dovnitř způsobem, který je projevem typických vlastností provozu, jehož součástí je určitá nebezpečnost vzhledem k rychlosti, síle apod., náročnost na ovládání a technická složitost, což vše může potenciálně vyvolat nepříznivý škodlivý účinek

13

POVAHA PROVOZU

Provoz motorového vozidla při jeho odstavení v kolejišti

Motorové vozidlo je v provozu i tehdy, jestliže v důsledku selhání řidiče vytvoří překážku pro ostatní účastníky provozu (i provozu jiného druhu), která pro ně představuje bezprostřední nebezpečí kolize, a to bez ohledu na skutečnost, zda je v okamžiku škodné události v chodu motor takového vozidla nebo zda se vozidlo stalo bezprostředně před škodnou událostí nepojízdným a z jakých důvodů.

Selháním řidiče se rozumí jakékoliv volní i mimovolní chování, jež je v příčinné souvislosti se vznikem škody, od úmyslného jednání (sebevražedný pokus, útok vozidlem, záměrné poškození vozidla), přes nedbalostní jednání (běžné nehody způsobené porušením pravidel silničního provozu), až po nezaviněná jednání (nezvládnutí složité dopravní situace, zdravotní indispozice).

14

Rozsudek NS ze dne 18. 3. 2015, sp. zn. 25 Cdo 3925/2013 (Rc 71/2015)

POVAHA PROVOZU

Závada na elektroinstalaci automobilu zaparkovaného v garáži, která vedla ke vznícení vozu a následnému požáru objektu, zakládá objektivní odpovědnost provozovatele vozidla za škodu způsobenou zvláštní povahou provozu motorového vozidla (§ 427 obč. zák.).

Rozsudek NS ze dne 31. 8. 2017, sp. zn. 25 Cdo 3485/2016 (Rc 149/2018)

15

DOPRAVNÍ PROSTŘEDKY

Vyprošťování kombajnu traktorem

Škoda způsobená motorickou silou (tahem) traktoru při vyprošťování kombajnu zapadlého na poli je vyvolána zvláštní povahou provozu motorového vozidla ve smyslu § 427 obč. zák.

Rozsudek NS ze dne 18. 2. 2015, sp. zn. 25 Cdo 272/2013 (Rc 80/2015)

16

DOPRAVNÍ PROSTŘEDKY

Pracovní stroje – traktor

SDEU, sp. zn. C-162/13 - Damijan Vnuk proti Zavarovalnica Triglav d. d.,

Čl. 3 odst. 1 směrnice Rady 72/166/EHS ze dne 24. 4. 1972 o sblížení právních předpisů členských států týkajících se pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel a kontroly povinnosti uzavřít pro případ takové odpovědnosti pojištění musí být vykládán v tom smyslu, že se pojem *provoz vozidel* obsažený v tomto ustanovení vztahuje na jakékoliv použití vozidla, které odpovídá jeho obvyklé funkci. Uvedený pojem by se tak mohl vztahovat na takový pohyb traktoru na dvoře statku za účelem zavezení valníku, který je k tomuto traktoru připojen, do stodoly.

17

SPOLUZPŮSOBENÍ SI ÚJMY POŠKOZENÝM

§ 2918 o. z.

Vznikla-li škoda nebo zvětšila-li se také následkem okolností, které se přičítají poškozenému, povinnost škůdce nahradit škodu se poměrně sníží. Podílejí-li se však okolnosti, které jdou k tíži jedné či druhé strany, na škodě jen zanedbatelným způsobem, škoda se nedělí.

18

SPOLUZPŮSOBENÍ SI ÚJMY POŠKOZENÝM

Byla-li škoda způsobena výlučně jednáním poškozeného, je zcela vyloučena odpovědnost provozovatele, a to nikoliv z důvodu zproštění se jeho odpovědnosti z tzv. liberačního důvodu, nýbrž z důvodu chybějící příčinné souvislosti mezi okolnostmi, za níž žalovaný objektivně odpovídá, a vznikem újmy na straně poškozeného.

Usnesení NS ze dne 31. 3. 2011, sp. zn. 25 Cdo 983/2009

19

SPOLUZPŮSOBENÍ SI ÚJMY POŠKOZENÝM

Plné spoluzpůsobení si újmy chodcem přecházejícím na červenou

Chodec, který přecházel mimořádně exponovanou čtyřproudou komunikaci na přechodu pro chodce či v jeho bezprostřední blízkosti ve večerní době za deštivého počasí v okamžiku, kdy na světelném signalizačním zařízení pro chodce svítilo červené signální světlo, si v plném rozsahu způsobil újmu na zdraví, jestliže byl po přeběhnutí tří jízdních pruhů sražen vozidlem v levém jízdním pruhu, jež jelo souběžně s vozidly v dalších pruzích.

Usnesení NS ze dne 29. 8. 2018, 25 Cdo 1787/2018

20

SPOLUZPŮSOBENÍ SI ÚJMY POŠKOZENÝM

Vozidlo s právem přednosti v jízdě

Policista, který byl při řízení služebního vozu povinen dodržovat nejvyšší povolenou rychlost ve městě, neboť jím řízené vozidlo nesplňovalo označení pro přiznání statusu vozidla s právem přednosti v jízdě, a pro splnění zadaného služebního úkolu nebylo nezbytně nutné překročení povolené rychlosti, spoluzavinil z jedné poloviny nehodu, při níž bez zapnutého modrého majáčku jel v obci nepřiměřenou rychlostí (86 km/h) po středním tramvajovém pásu, na němž se střetl s otáčejícím se vozidlem.

Rozsudek NS ze dne 29. 5. 2018, 25 Cdo 4948/2017

- ústavní stížnosti odmítnuty – III. ÚS 3265/18 a 3342/18

21

SPOLUZPŮSOBENÍ SI ÚJMY POŠKOZENÝM

Autosedačka

Pro posouzení míry spoluúčasti poškozeného při použití neodpovídajícího typu autosedačky není významný jen jeho podíl na vzniku škodní události (dopravní nehody), nýbrž i jeho podíl na vzniku škody.

Rozsudek NS ze dne 29. 11. 2017, sp. zn. 25 Cdo 4463/2017

22

SPOLUZPŮSOBENÍ SI ÚJMY POŠKOZENÝM

Konkrétní příklady spoluzpůsobení si újmy poškozeným
v rozhodnutích NS

- > **chodec**
25 Cdo 2800/2007 (C 8347) 25 Cdo 1200/2013 (C 12731)
- > **cyklista**
25 Cdo 659/2011 (C 13351) 25 Cdo 1229/2013 (C 14287)
- > **spolujezdec**
25 Cdo 91/2010 (C 9409) 23 Cdo 3604/2010 (C 8996)
25 Cdo 2451/2007 (C 7833) 25 Cdo 2075/2012 (C 13867)
25 Cdo 4199/2013 (SoRo 11-12/2014)
- > **vlak**
25 Cdo 143/2016 (C 16747)

23

STŘET PROVOZŮ

§ 2932 o. z.

Střetnou-li se provozu dvou nebo více provozovatelů a jedná-li se o vypořádání mezi těmito provozovateli, vypořádají se provozovatelé podle své účasti na způsobení vzniklé škody.

- speciální ustanovení upravující vztah provozovatelů při střetu provozů, není-li jeden z účastníků střetu provozovatelem, jeho případný nárok na náhradu škody se řídí § 2927 o. z. a jeho odpovědnost podle § 2910 o. z.

24

STŘET PROVOZŮ

§ 2932 o. z.

Střet provozů - širší pojem než střet dopravních prostředků - nevyžaduje se přímá srážka, nýbrž např. stačí odtržení kola nebo jiné části jedoucího vozidla vedoucí k poškození protijedoucího vozidla nebo k újmě na zdraví anebo dokonce k smrti provozovatele v tomto vozidle, dále škody vzniklé v důsledku vytékajícího oleje a pohonných hmot z jedoucích vozidel, nebo odpovědnost za škody vzniklé v důsledku nedostatečné kvality osvětlení stojících vozidel, do kterých najela vozidla jiná

25

STŘET PROVOZŮ

§ 2932 o. z. - způsob vypořádání:

Při hodnocení míry účasti obou provozovatelů na způsobení celkové škody vzniklé ze střetu jejich vozidel podle § 43 I obč. zák. je třeba zkoumat jednotlivé skutkové okolnosti konkrétního střetu, které byly jeho hlavními příčinami, a to nikoliv izolovaně, nýbrž všechny ve vzájemné souvislosti z hlediska jejich významu pro vznik škody.

Rozsudek NS ze dne 29. 5. 2003, sp. zn. 25 Cdo 974/2002 (C 1961)

26

STŘET PROVOZŮ

Střet provozů po pádu jízdního kola na vozovku

Při střetu provozů, kdy pád jízdního kola z nosiče vozidla A vytvořil překážku na vozovce, pro kterou bylo vozidlo B nuceno přejet do levého jízdního pruhu, v němž do něj zezadu narazilo vozidlo C výrazně překračující dovolenou rychlost, má nejvyšší míru účasti provozovatel vozidla C (60 %), částečně provozovatel vozidla A (40 %), zatímco účast provozovatele vozidla B na vzniku škody je zanedbatelná.

Rozsudek NS ze dne 27. 2. 2013, sp. zn. 25 Cdo 1931/2012 (C 12299)

27

STŘET PROVOZŮ

Střet při předjíždění odbočujícího vozidla

Usnesení NS ze dne 14. 9. 2010, sp. zn. 25 Cdo 2379/2008 (C 9021)

Rozsudek NS ze dne 28. 3. 2012, sp. zn. 25 Cdo 1710/2010 (C 11112)

Usnesení NS ze dne 10. 1. 2019, sp. zn. 25 Cdo 584/2018

28

STŘET PROVOZŮ

Přednost v jízdě - Rt 45/2005

I. Jestliže řidič přijíždějící po vedlejší silnici nedá přednost v jízdě řidiči přijíždějícímu po hlavní silnici, odpovědnost za jejich střet a případné další následky je zásadně na řidiči, jenž přijel do křižovatky po vedlejší silnici.

II. Jestliže však řidič na hlavní silnici jede rychlostí výrazně překračující maximální povolenou rychlost, čímž řidiči přijíždějícímu do křižovatky po vedlejší silnici znemožní, popř. podstatně ztíží, aby mu dal přednost v jízdě, pak není vyloučena jeho odpovědnost nebo spoluodpovědnost za případnou kolizi.

III. Výrazné překročení nejvyšší povolené rychlosti jízdy motorového vozidla v obci (např. o více než 70 %) je porušením důležité povinnosti uložené řidiči motorového vozidla právními předpisy (§ 18 odst. 4 zák. č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů, ve znění pozdějších právních předpisů), protože takové porušení má zpravidla za následek velmi reálné nebezpečí pro lidský život a zdraví.

29

STŘET PROVOZŮ

Přednost v jízdě

**Rozsudek NS ze dne 22. 2. 2011, sp. zn. 25 Cdo 3871/2008
(C 9398)**

**Rozsudek NS ze dne 27. 2. 2014, sp. zn. 25 Cdo 3316/2012
(C 13864)**

**Rozsudek NS ze dne 13. 3. 2014, sp. zn. 25 Cdo 551/2013
(C 13866)**

**Rozsudek NS ze dne 28. 1. 2015, sp. zn. 25 Cdo 1097/2014
(C 14505)**

**Rozsudek NS ze dne 27. 1. 2016, sp. zn. 25 Cdo 553/2014
(C 15615)**

30

POJIŠTĚNÍ ODPOVĚDNOSTI

Zákon č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla

§ 6

(1) **Pojištění odpovědnosti se vztahuje na každou osobu, která je povinna nahradit újmu způsobenou provozem vozidla uvedeného v pojistné smlouvě.**

(3) **Újma** podle odstavce 2 písm. a) až c) se nahradí v penězích nejvýše do limitu pojistného plnění stanoveného v pojistné smlouvě.

31

ROZSAH POJIŠTĚNÍ

§ 6

(2) **Nestanoví-li tento zákon jinak, má pojištěný právo, aby pojistitel za něj uhradil v rozsahu a ve výši podle občanského zákoníku poškozenému**

- a) způsobenou újmu vzniklou ublížením na zdraví nebo usmrcením,
- b) způsobenou škodu vzniklou poškozením, zničením nebo ztrátou věci, jakož i škodu vzniklou odcizením věci, pozbyla-li fyzická osoba schopnost ji opatrovat,
- c) ušlý zisk,
- d) účelně vynaložené náklady spojené s právním zastoupením při uplatňování nároků podle písmen a) až c); v souvislosti se škodou podle písmene b) nebo c) však jen v případě marného uplynutí lhůty podle § 9 odst. 3 nebo neoprávněného odmítnutí anebo neoprávněného krácení pojistného plnění pojistitelem, pokud poškozený svůj nárok uplatnil a prokázal a pokud ke škodné události, ze které tato škoda vznikla a za kterou pojištěný odpovídá, došlo v době trvání pojištění odpovědnosti, s výjimkou doby jeho přerušení.

32

ROZSAH POJIŠTĚNÍ

Nárok pojištěného

Pojištěný z odpovědnosti za škodu je oprávněn domáhat se v soudním řízení po pojistiteli, aby za něj uhradil škodu přímo poškozenému.

Rozsudek NS ze dne 12. 12. 2018, sp. zn. 23 Cdo 5969/2017 (Rc 114/2019)

33

ROZSAH POJIŠTĚNÍ

Přímý nárok poškozeného

§ 9 odst. 1 věta první zákona č. 168/1999 Sb.

- poškozený má právo uplatnit svůj nárok na plnění podle § 6 u příslušného pojistitele nebo u České kanceláře pojistitelů, jedná-li se o nárok na plnění z garančního fondu podle § 24.

34

ROZSAH POJIŠTĚNÍ

Účelně vynaložené náklady podle § 6 odst. 2 písm. d) zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za újmu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla), jsou náklady vynaložené při uplatnění nároku na pojistné plnění vůči pojistiteli, nikoli náklady vynaložené v adhezním řízení při uplatnění nároku na náhradu škody proti škůdci.

Rozsudek NS ze dne 11. 4. 2018, sp. zn. 25 Cdo 4112/2017 (Rc 64/2019)

ROZSAH POJIŠTĚNÍ

Účelně vynaložené náklady při uplatnění nároku na pojistné plnění vůči pojistiteli

Rozsudek NS ze dne 11. 4. 2018, sp. zn. 25 Cdo 4112/2017 (Rc 64/2019)

- shodně – NS ze dne 16. 5. 2018, sp. zn. 25 Cdo 5644/2017 – ústavní stížnost odmítnuta (II.ÚS 2605/18)
- NS ze dne 13. 12. 2018, sp. zn. 25 Cdo 2049/2018 – ústavní stížnost - III.ÚS 885/19 (nerozhodnuto)
- NS ze dne 31. 10. 2018, sp. zn. 25 Cdo 3501/2018

POJIŠTĚNÍ ODPOVĚDNOSTI ZA ÚJMU

SDEU ve věcech C-22/12 a C-277/12 ze dne 24.10.2013:

Katarína Haasová v. Rastislav Petřík a Blanka Holingová

... **povinné pojištění občanskoprávní odpovědnosti za škodu způsobenou provozem motorového vozidla musí pokrývat náhradu nemajetkové újmy, kterou utrpěly osoby blízké obětí usmrčených při dopravních nehodách, pokud tuto náhradu škody z titulu občanskoprávní odpovědnosti pojištěného upravují vnitrostátní právní předpisy použitelné na spor v původním řízení.**

37

POJIŠTĚNÍ ODPOVĚDNOSTI ZA ÚJMU

Pod pojem náhrady škody na zdraví nebo usmrcením podle § 6 odst. 2 písm. a) zákona č. 168/1999 Sb. lze podřadit náhradu nemajetkové újmy v penězích podle § 11 a § 13 obč. zák.

Rozsudek velkého senátu NS ze dne 18. 10. 2017, sp. zn. 31 Cdo 1704/2016 (Rc 6/2019)

- závěr odlišný, než ze kterého vychází rozsudek NS ze dne 27. 9. 2005, sp. zn. 30 Cdo 1051/2005, usnesení NS ze dne 31. 8. 2012, sp. zn. 30 Cdo 4083/2010, a usnesení NS ze dne 12. 12. 2012, sp. zn. 30 Cdo 3906/2011

- **ústavní stížnost II. ÚS 4056/17 odmítnuta**

38

POJIŠTĚNÍ ODPOVĚDNOSTI ZA ÚJMU

Vztah mezi pojistiteli při střetu provozů

Pojistiteli jedné z osob, která společně s dalšími osobami odpovídá za škodu způsobenou při dopravní nehodě motorových vozidel, poskytl-li poškozenému pojistné plnění za způsobenou škodu v plném rozsahu, resp. v rozsahu vyšším než odpovídá míře účasti jím pojištěné osoby, vzniká výplatou takového plnění právo na vypořádání podle míry účasti jednotlivých osob na dopravní nehodě, a to přímo proti pojistitelům ostatních účastníků nehody.

Rozsudek NS ze dne 15. 12. 2015, sp. zn. 23 Cdo 4210/2013
(Rc 47/2017)

39

PARKOVIŠTĚ P+R

Parkoviště označené a provozované v režimu P+R (park and ride, tj. zaparkuj a jed) nemá povahu **hlídané garáže nebo zařízení podobného druhu ve smyslu § 2945 o. z.**, jestliže jeho provozovatel žádným způsobem nedeklaruje ani nevykonává ostrahu a vybavení parkoviště neslouží ke kvalifikovanému zabezpečení umístěných vozidel. Provozovatel takového parkoviště nemá objektivně danou přísnou povinnost (bez ohledu na protiprávnost a na zavinění) hradit škodu na vozidle a jeho příslušenství.

Rozsudek NS ze dne 20. 10. 2016, sp. zn. 25 Cdo 5758/2015 (Rc 41/2018)

- ústavní stížnost odmítnuta – IV. ÚS 4014/16

40

VĚCIVNESENÉ

Při společném ubytování více osob je základem pro výpočet stonásobku ceny ubytování za jeden den, limitujícího výši náhrady škody na vnesených věcech (§ 2948 odst. I o. z.), cena připadající na osobu poškozeného. Nelze-li dovést jiný způsob určení ceny na jednotlivé osoby (např. při odlišné ceně pro děti apod.), dělí se denní cena za ubytovací prostor počtem ubytovaných osob.

Rozsudek NS ze dne 30. 5. 2019, sp. zn. 25 Cdo 3580/2018

- v o. z. jiný limit - § 2948 odst. I - stonásobek ceny ubytování za jeden den

41

ROZSAH NÁHRADY

§ 2894 o. z.

(1) Povinnost nahradit jinému újmu zahrnuje **vždy** povinnost k náhradě **újmy na jmění** (škody).

(2) Nebyla-li povinnost odčinit jinému **nemajetkovou újmu** výslovně ujednána, postihuje škůdce, jen **stanoví-li to zvlášť zákon**. V takových případech se povinnost nahradit nemajetkovou újmu poskytnutím zadosti učinění posoudí obdobně podle ustanovení o povinnosti nahradit škodu.

42

ŠKODA NA VĚCI

§ 2969 o. z. - náhrada při poškození věci

(1) **Obvyklá cena** (v době poškození)

- zohlední se, co poškozený musí k obnovení nebo nahrazení funkce věci **účelně vynaložit**.

(2) **Cena zvláštní obliby** - svévole nebo škodolibost škůdce

- § 1331 OZO

Rouček, Sedláček, V. díl, str. 948

Randa Antonín, O závazcích k náhradě škody. 6. vydání, Praha 1899, str. 73 - 82

43

ŠKODA NA VĚCI

Svévole a škodolibost

Poškození věci ze svévole nebo škodolibosti podle § 2969 odst. 2 o. z. je založeno na úmyslném počínání škůdce. Jeho úmysl musí mít zvýšenou intenzitu, která se projevuje buď zcela neopodstatněným zásahem do práv poškozeného, spojeným zpravidla s **potěšením či radostí ze škodního počínání samotného nebo se zjevnou neúctou k cizím právům** (svévole), či zaměřením škodního počínání právě proti poškozenému s cílem ublížit mu prostřednictvím útoku na specifický majetek, což je typicky spojeno s **potěšením škůdce, že se tím nepříjemně dotkl konkrétního poškozeného** (škodolibost).

Rozsudek NS ze dne 27. 11. 2018, sp. zn. 25 Cdo 992/2018 (Rc 99/2019)

- ústavní stížnost sp. zn. II. ÚS 564/19

44

ŠKODA NA VOZIDLE

Škoda na věci a oprava

Škoda spočívající v poškození věci vzniká snížením její hodnoty a zmenšením majetkového stavu poškozeného bez ohledu na to, zda poškozený již vynaložil prostředky na opravu či uvedení věci do stavu před vznikem škody.

Rozsudek NS ze dne 30. 3. 2011, sp. zn. 25 Cdo 224/2010 (C 9726)

45

ŠKODA NA VOZIDLE

Zhodnocení věci opravou

Jestliže celkové náklady vynaložené poškozenými na opravu věci nesloužily v plném rozsahu k uvedení věci do předešlého stavu, nýbrž šly zčásti na úpravu součástí věci nepoškozených škodnou událostí a zčásti došlo provedením opravy ke zlepšení dosavadního stavu věci, není škůdce povinen hradit náklady přesahující prostředky nezbytné k obnovení stavu do původní hodnoty. Na tom nic nemění okolnost, že poškození pečlivě vybírali z nabídek na provedení opravy a že zároveň využili škodnou událost ke zkvalitnění věci.

Rozsudek NS ze dne 28. 6. 2012, sp. zn. 25 Cdo 3729/2011 (Rc 123/2012)

46

ŠKODA NA VOZIDLE

Škoda za znemožnění užívání vozidla

Snížení ceny vozidla může být skutečnou škodou, jestliže je prokázáno, že právě v důsledku nemožnosti vozidlo používat klesla jeho hodnota (obvyklá cena) oproti hodnotě, na kterou by se k témuž okamžiku dostala obvyklá cena vozu provozovaného a řádně udržovaného; tento rozdíl může představovat odškodnitelnou újmu. Škoda může spočívat i v tom, že za účelem dalšího prodeje nově zakoupená věc se tím, že nemohla být používána, stala v podstatě neprodejnou a nepoužitelnou a musela být namísto prodeje skladována, čímž došlo ke snížení obecné (tržní) ceny a tím k majetkové újmě na straně kupujícího (obchodníka s vozidly), který hodlal svůj majetkový stav zvětšit dalším prodejem.

Rozsudek NS ze dne 26. 10. 2011, sp. zn. 25 Cdo 3967/2009 (C 10427)

– upřesnění závěrů věci sp. zn. 25 Cdo 1999/2005

47

ŠKODA NA VOZIDLE

Ušlý zisk obchodníka s vozidly

Rozdíl mezi cenou, kterou obchodník s automobily původně sjednal s kupujícím a které v důsledku poškození vozidla při dopravní nehodě nedosáhl, a nižší obvyklou cenou, za kterou opravený vůz po nehodě prodal jinému kupujícímu, je odškodnitelnou újmou ve formě ušlého zisku. Tím, že v době nehody používal vůz v rámci své činnosti jako tzv. předváděcí vozidlo, neporušil obchodník s automobily bez dalšího prevenční povinnost.

Rozsudek NS ze dne 29. 11. 2018, sp. zn. 25 Cdo 3156/2017

48

ŠKODA NA VOZIDLE

Tzv. obchodní znehodnocení

Vedle nákladů na provedení opravy poškozeného vozidla se lze domáhat náhrady škody odpovídající rozdílu mezi jeho tržní hodnotou před poškozením a po opravě.

Nález ÚS ze dne 27. 4. 2017, sp. zn. II. ÚS 795/16

49

ŠKODA NA VOZIDLE

Tzv. obchodní znehodnocení

Jestliže byly poškozenému nahrazeny náklady na opravu vozidla po nehodě, avšak po provedené opravě se hodnota vozidla nedostala na úroveň původní obvyklé ceny, je zde stále majetková újma poškozeného, způsobená na vozidle, a to v rozsahu rozdílu mezi obvyklou cenou vozidla před poškozením a obvyklou cenou vozidla po opravě, k jejíž náhradě je škůdce povinen.

Rozsudek NS ze dne 11. 10. 2017, sp. zn. 25 Cdo 2782/2017 (Rc 8/2019)

- řešeno podle o. z.

50

ŠKODA NA VOZIDLE

Škoda snížením hodnoty vozidla při průtazích řízení

Snížení obvyklé ceny vozidla v důsledku plynutí času není v příčinné souvislosti s nepřiměřeně dlouhým řízením o schválení jeho technické způsobilosti.

Rozsudek NS ze dne 14. I. 2016, sp. zn. 30 Cdo 4973/2014 (Rc 35/2017)

51

NÁHRADNÍ VOZIDLO

Náklady nájmu náhradního vozidla jsou účelné, není-li dosud zřejmá výše nákladů na opravu vozidla poškozeného při dopravní nehodě a to, zda vůbec bude účelné je opravit. Nájemné za dobu, kdy je již objektivně zřejmé, že oprava poškozeného vozidla je nevhodná, a proto prováděna nebude, nelze **zásadně považovat za účelný a nutný náklad vynaložený v příčinné souvislosti s poškozením vozidla.**

Rozsudek NS ze dne 31. I. 2013, sp. zn. 25 Cdo 712/2011 (C 12293)

- význam konkrétních okolností - výplata plnění v částce 14.500 Kč (náhrada totální škody na vozidle), nájem náhradního vozidla 108.902,70 Kč – zjevný nepoměr

52

NÁHRADNÍ VOZIDLO

Využívání náhradního vozidla nemůže být zcela bezbřehé a vždy musí být splněna podmínka účelnosti jeho využití. Z toho důvodu by se obecné soudy měly ve své judikatuře věnovat hranicím, v jejichž rámci lze užívání náhradního vozidla považovat ještě za účelné. Pokud odvolací soud dospěje v následujícím soudním řízení k závěru, že v projednávaném případě je z hlediska přiznání nároku na proplacení náhradního vozidla rozhodný právě okamžik prohlášení pojišťovny o škodě, měl by se blíže vypořádat s tím, zda je toto prohlášení způsobilé zamezit tomu, aby poškozený již nemusel v souvislosti s dopravní nehodou vynakládat další finanční prostředky.

Nález ÚS ze dne 24. 7. 2018, sp. zn. I. ÚS 3831/17

53

NEMAJETKOVÁ ÚJMA

§ 2951 o. z.

(2) **Nemajetková újma** se odčiní přiměřeným zadostiučiněním. Zadostiučinění musí být poskytnuto v penězích, nezajistí-li jeho jiný způsob skutečné a dostatečně účinné odčinění způsobené újmy.

54

NEMAJETKOVÁ ÚJMA NA PŘIROZENÝCH PRÁVECH

§ 2956 o. z.

Vznikne-li škůdci povinnost **odčinit** člověku újmu na jeho **přirozeném právu chráněném ustanoveními první části tohoto zákona**, nahradí škodu i nemajetkovou újmu, kterou tím způsobil; jako nemajetkovou újmu odčiní i způsobené duševní útrapy.

55

NEMAJETKOVÁ ÚJMA NA PŘIROZENÝCH PRÁVECH

§ 81 o. z.

(1) Chráněna je osobnost člověka včetně všech jeho přirozených práv. Každý je povinen ctít svobodné rozhodnutí člověka žít podle svého.

(2) Ochrany požívají zejména

- > **život a důstojnost** člověka,
- > **zdraví a právo** žít v příznivém životním prostředí
- > **vážnost**
- > **čest**
- > **soukromí**
- > **projevy osobní povahy**

56

NEMAJETKOVÁ ÚJMA NA PŘIROZENÝCH PRÁVECH

§ 2957 o.z. - způsob a výše přiměřeného zadostiučinění
- je třeba odčinit **okolnosti zvláštního zřetele hodné:**

- **úmyslné způsobení újmy**, zvláště pak způsobení újmy s použitím lsti, pohrůžky, zneužitím závislosti poškozeného na škůdci,
- **násobení účinků** zásahu jeho uváděním ve veřejnou známost,
- **diskriminace poškozeného** se zřetelem na jeho pohlaví, zdravotní stav, etnický původ, víru
- **jiné obdobně závažné důvody**
- **obava poškozeného** ze ztráty života nebo vážného poškození zdraví

57

NEMAJETKOVÁ ÚJMA NA PŘIROZENÝCH PRÁVECH

§ 2971 o. z. – tzv. malá generální klauzule

Odůvodňují-li to **zvláštní okolnosti**, za nichž škůdce způsobil újmu **protiprávním činem**, zejména

- **hrubá nedbalost** - důležitá právní povinnost,
- **úmysl** z touhy ničit, ublížit nebo z jiné pohnutky zvláště zavrženíhodné,
- nahradí škůdce též **nemajetkovou újmu každému**, kdo způsobenou újmu důvodně pocítuje jako osobní neštěstí, které nelze jinak odčinit – zejména druhotná oběť

58

NEMAJETKOVÁ ÚJMA NA PŘIROZENÝCH PRÁVECH

Přestože vlastník je povinen hradit újmu způsobenou jeho zvířetem bez ohledu na protiprávnost a zavinění, musí žalobce, požadující náhradu nemajetkové újmy spočívající v jinak neodčinitelném osobním neštěstí (§ 2971 o. z.), tvrdit a prokázat, že újma byla způsobena protiprávním činem, například tím, že žalovaný vlastník při zacházení se psem porušil z hrubé nedbalosti důležitou právní povinnost, anebo způsobil újmu úmyslně z touhy ničít, ublížit nebo z jiné pohnutky zvláště zavrženíhodné. Za osobní neštěstí, které je podmínkou pro přiznání náhrady za nemajetkovou újmu podle § 2971 o. z., nelze považovat situaci, kdy chovatel psa poškozeného na zdraví jiným psem ztratil možnost zúčastňovat se s ním závodů a výstav, avšak svého psiho společníka neztratil, nadále s ním žije, chodí na procházky i na cvičiště, i když již jen pro zábavu a nikoli z důvodu výcviku na závody, byť je pes jeho jediným společníkem.

Rozsudek NS ze dne 28. 03. 2019, sp. zn. 25 Cdo 972/2018 (Rc – listopad 2019)

59

NEMAJETKOVÁ ÚJMA NA ZDRAVÍ

§ 2958 o. z.

Při ublížení na zdraví odčiní škůdce újmu poškozeného peněžitou náhradou, **vyvažující plně** vytrpěné **bolesti** a **další nemajetkové újmy**; vznikla-li poškozením zdraví **překážka lepší budoucnosti** poškozeného, nahradí mu škůdce i **ztížení společenského uplatnění**. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle **zásad slušnosti**.

60

NEMAJETKOVÁ ÚJMA NA ZDRAVÍ

Nárok na náhradu nemajetkové újmy na zdraví podle § 2958 o. z. tvoří **jednotlivé, dílčí, samostatné nároky na náhradu za bolest, ztížení společenského uplatnění a další nemajetkovou újmu**, jež samostatně vznikají i zanikají, a tedy se i samostatně promlčují.

Nárokem na odškodnění bolesti se rozumí odškodnění bolesti v tzv. širším smyslu, tedy jak bolesti fyzické, tak i duševního strádání; běžné obtíže spojené s ublížením na zdraví určitého typu jsou zahrnuty již v ohodnocení bolesti.

Další nemajetkové újmy při ublížení na zdraví ve smyslu § 2958 o. z. jsou spojeny se zásahem do zdraví, který nespočívá v přechodné bolesti ani ve fyzické či psychické újmě dlouhodobého (trvalého) charakteru, nýbrž jde o specifické okolnosti vymykající se obvyklému průběhu léčby a stabilizace zdravotního stavu, které nenastávají pravidelně, ale zvyšují intenzitu utrpěné újmy na zdraví nad obvyklou míru.

Usnesení NS ze dne 1. 11. 2017, sp. zn. 25 Cdo 2245/2017
(Rc 7/2019)

61

NEMAJETKOVÁ ÚJMA NA ZDRAVÍ

Další nemajetkové újmy při ublížení na zdraví

Další nemajetková újma ve smyslu § 2958 o. z. může spočívat i v tom, že poškozený není dočasně schopen postarat se o osobu blízkou, závislou na jeho péči, a má důvodnou obavu, že se o takovou osobu nepostará někdo jiný.

Další nemajetkovou újmou může být i nemožnost strávit s osobami blízkými Vánoce. Vzhledem k tomu, že tyto svátky jsou v českém kulturním prostředí tradičně spojovány s rodinnou pospolitostí, tj. jsou obvykle tráveny v rodinném kruhu, je ztrátu této možnosti nutno považovat za další nemajetkovou újmu, jejíž existenci není třeba zvlášť dokazovat, byť nelze vyloučit důkaz opaku, tedy důkaz o tom, že v konkrétním případě, např. s ohledem na odlišné sociálně-kulturní zvyklosti dotčených osob či jejich narušené osobní vztahy, taková nemajetková újma nevznikla.

K posouzení existence a rozsahu další nemajetkové újmy není zpravidla (na rozdíl od posouzení bolesti) potřeba znalecký posudek ani odborné vyjádření z oboru zdravotnictví.

Rozsudek NS ze dne 2. 5. 2019, sp. zn. 25 Cdo 2635/2018 (Rc – listopad 2019)

62

NEMAJETKOVÁ ÚJMA NA ZDRAVÍ

Metodika NS k náhradě nemajetkové újmy na zdraví - Rc 63/2014

http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/Edit/Rozhodovacinnost~Metodikak%3F2958o.z.?Open&area=Rozhodovac%3AD%20C4%8Dinnost&grp=Metodika%20k%20C2%A7%202958%20o.z.&lng=

- nezávazný doporučující materiál
- bolest a ztížení společenského uplatnění
- komplexní přístup (lékařské a právní posouzení)
- odborný podklad
- předpoklad využití v soudní i mimosoudní praxi
- dopadá na občanskoprávní vztahy

63

PRINCIP LEGITIMNÍHO OČEKÁVÁNÍ

Využití bodového systému podle obč. zák.

Závěr o možnosti využití vyhlášky č. 440/2001 Sb. v souladu s přechodnými ustanoveními o. z. dovolací soud činí při vědomí kritiky bodového systému odškodnění nemajetkových újem na zdraví podle podzákoného předpisu, kterou vyslovil Ústavní soud v pracovněprávním sporu v odůvodnění nálezu ze dne 16. 2. 2016, sp. zn. IV. ÚS 3122/15. I v nyní projednávané věci byl sice použit vyhláškový systém, ovšem způsobem, který nevyvolává pochyby o jeho vhodnosti, neboť odvolací soud s jeho pomocí **provedl objektivizaci obtíží poškozeného a neopomenul takto zjištěnou částku podrobit úpravě a individualizoval** (či personalizoval) ji odpovídajícím způsobem s přihlédnutím ke konkrétním poměrům poškozeného, čímž dospěl k odůvodněné a proporcionální výši náhrady srovnatelné s případy podobného charakteru. Takový přístup jako ústavně konformní ostatně akceptoval Ústavní soud například i v usnesení ze dne 16. 6. 2016, sp. zn. I. ÚS 1162/15.

např. 25 Cdo 2912/2015

64

PODSTATA METODIKY

Nemajetková újma vyvolaná ublížením na zdraví má být odčiněna v penězích plně, případně podle zásad slušnosti, přičemž však zákon nestanoví žádná konkrétní kritéria, která má zvažovat soud rozhodující o náhradě za bolest, ztížení společenského uplatnění či další nemajetkové újmy.

Za účelem objektivizace a medicínské klasifikace vytrpěných újem na zdraví byl vypracován systém označovaný jako Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (§ 2958 o. z.), jejíž základní východiska byla publikována pod Rc 63/2014 Sb.

Postup v ní popsany má plnit **zákonný princip slušnosti** (§ 2958 věta druhá o. z.) i **požadavek legitimního očekávání** (§ 13 o. z.). Z něj vyplývá nutnost vypracovat znalecký posudek znalce z oboru zdravotnictví, odvětví stanovení nemateriální újmy na zdraví, na jehož podkladě lze rozhodnout v adhezním řízení o nároku poškozeného na náhradu nemajetkové újmy způsobené ublížením na zdraví (§ 228 odst. 1 tr. ř).

Usnesení NS ze dne 25. I. 2017, sp. zn. 6 Tdo 1791/2016 (TrR 2/2018)

65

METODIKA NS – ZNALCI

Znalci z oboru zdravotnictví, odvětví stanovení nemateriální újmy na zdraví, nepřísluší, aby na základě Metodiky Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 o. z.) sám stanovil a určil částku náhrady za ztížení společenského uplatnění, neboť je to soud, kdo stanoví její výši podle předem daných kritérií. **Účelem znaleckého posudku je vytvořit pro soud dostatečně podrobný, strukturovaný a pochopitelný skutkový podklad, obsahující odborný lékařský závěr o míře vyřazení poškozeného z životních činností definovaných v Metodice tak, aby soud mohl učinit právní závěr o výši náhrady za nemajetkovou újmu.**

Rozsudek NS ze dne 20. 9. 2017, sp. zn. 8 Tdo 190/2017 (Rt 39/2018)

66

ZSU A STARÁ ÚPRAVA

Podprůměrné zapojení poškozeného v životě před úrazem

Náhrada za ZSU ve výsledné výši 2 452 500 Kč po polovičním krácení pro tzv. spoluzavinění poškozeného je nepřiměřeně vysoká, jestliže muž ve věku 18 let pro neúplné porušení krční míchy trpí paraplegií a částečným omezením hybnosti horních končetin, nemá však snížený intelekt ani narušené gnostické a komunikační schopnosti, a je tedy schopen se zapojovat do života přes fyzický handicap a nutnost určité pomoci druhých osob, přičemž jeho **předchozí společenské zapojení bylo záporné**, neboť byl již třikrát soudně trestán, nepracoval a požíval drogy.

Rozsudek NS ze dne 21. 3. 2017, sp. zn. 25 Cdo 3475/2015

67

ZSU A STARÁ ÚPRAVA

Celoživotní zátěž při nákaze z dětského očkování

Náhradu za ztížení společenského uplatnění vypočítávanou podle § 444 obč. zák. a vyhlášky č. 440/2001 Sb. lze výjimečně zvýšit i na úroveň blízkící se desetinásobku základní náhrady v případě poškozené, která byla v kojeneckém věku v důsledku očkování proti tuberkulóze nakažena rezistentní mykobakterií, i když ji to významnou měrou nevyřazuje z podstatných životních činností. Kromě vyhláškou bodovaných trvalých zánětlivých změn v kostech a chrupavkách je třeba výraznějším násobkem zohlednit, že poškozená trpí stálými bolestmi, je zatížena trvalým užíváním léků, a protože čelí potenciální hrozbě propuknutí infekce s dalšími negativními následky, žije v celoživotní a všudypřítomné obavě o další zdravotní vývoj.

Rozsudek NS ze dne 26. 2. 2018, sp. zn. 25 Cdo 1900/2017

68

ZSU A STARÁ ÚPRAVA

ZSU u dítěte

Ztráta sexuálních funkcí (tj. nemožnost plození a soulože) není novým následkem původního poškození zdraví dítěte útlého věku, jenž se projevil později a nemohl být původně předvídan, ani nepředstavuje změnu (zhoršení) zdravotního stavu, a tedy není důvod vyčleňovat náhradu za ztrátu sexuálních funkcí z celkového odškodnění ztížení společenského uplatnění do doby dovršení zletilosti, jestliže vzhledem k ustálenému zdravotnímu stavu bylo v době původního řízení zřejmé, že tyto funkce jsou pro poškozeného do budoucna ztraceny.

Rozsudek NS ze dne 25. 7. 2018, sp. zn. 25 Cdo 2429/2018
(Rc 75/2019)

69

USMRČENÍ OSOBY BLÍZKÉ (+ ZÁVAŽNÉ UBLÍŽENÍ NA ZDRAVÍ)

§ 2959 o. z.

Při usmrcení nebo zvláště závažném ublížení na zdraví odčiní škůdce duševní útrapy manželu, rodiči, dítěti nebo jiné osobě blízké peněžitou náhradou vyvažující plně jejich utrpení. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti.

70

USMRCENÍ OSOBY BLÍZKÉ (+ ZÁVAŽNÉ UBLÍŽENÍ NA ZDRAVÍ)

Nelze vytvořit žádnou metodiku, nejde o odborné medicínské posouzení, nýbrž o zvážení dopadu újmy do osobnostní sféry pozůstalého.

Nadále lze zčásti využít judikaturu k ochraně osobnosti - zejména k nárokům odůvodněným před 1. 5. 2004 narušením základního práva rozvíjet příbuzenské vztahy a po tomto datu nedostatečností paušální zákonné částky stanovené v § 444 odst. 3 obč. zák.

71

ZÁVAŽNÉ UBLÍŽENÍ NA ZDRAVÍ

Povaha závažného ublížení na zdraví

Zvláště závažným ublížením na zdraví ve smyslu § 2959 o. z. nutno rozumět ta nejtěžší zdravotní poškození mající následky srovnatelné svou závažností s usmrcením blízké osoby, popřípadě velmi těžká zranění, která budou primární obět' po delší dobu ohrožovat na životě nebo po delší dobu zatěžovat výrazně nepříznivým zdravotním stavem, což bude mít citelný dopad do osobnostní sféry blízkých osob, a jejich duševní útrapy tak budou do té míry intenzivní, že musí být odškodněny i přesto, že následky zranění nebudou nejtěžší.

Za zvláště závažné ublížení na zdraví (§ 2959 o. z.) nelze bez dalšího považovat každou vážnou poruchu zdraví trvající nejméně šest týdnů (§ 122 odst. 2 písm. i/ tr. zák.).

Rozsudek NS ze dne 27. 6. 2019, sp. zn. 25 Cdo 4210/2018

72

USMRCENÍ OSOBY BLÍZKÉ

Je-li pozůstalý natolik útlého věku a zemřelá blízká osoba natolik vysokého věku, že se mezi nimi nejen ke dni smrti zemřelé osoby citové vztahy nerozvinuly a ani nelze důvodně předpokládat, že by se při obvyklém běhu událostí rozvinuly v budoucnu, nemá pozůstalý právo na jednorázovou náhradu nemajetkové újmy vzniklé usmrcením osoby blízké.

Rozsudek NS ze dne 20. 10. 2016, sp. zn. 25 Cdo 173/2016 (SoRo 11-12/2017)

- rozhodováno podle § 444 odst. 3 obč. zák.

- **neschváleno do Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek**

- **ústavní stížnost odmítnuta – IV. ÚS I/17**

73

USMRCENÍ OSOBY BLÍZKÉ

IV. ÚS I/17

Z ústavního hlediska nelze právním závěrům, podle nichž je třeba při aplikaci ustanovení § 444 odst. 3 obč. zák. mimo jiné zvažovat i možnou intenzitu vztahu pozůstalého se zemřelým a jejich věk, schopnost si ztrátu plně uvědomit apod., nic vytknout. Ústavní soud připomíná, že při výkladu zákona je třeba především vycházet z jeho smyslu a účelu. V daném případě jde především o odškodnění nemajetkové újmy, ke které musí skutečně dojít. Ze skutečnosti, že Nejvyšší soud při výkladu a aplikaci ustanovení § 444 odst. 3 obč. zák. nepostupoval mechanicky, ale naopak respektoval smysl a účel uvedeného ustanovení o náhradě škody, nelze dovozovat neústavnost rozhodnutí.

74

USMRCENÍ OSOBY BLÍZKÉ – KRITÉRIA

Nález Ústavního soudu ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. I. ÚS 2844/14

- hrubé a opakované pochybení lékařů porušující Hippokratovu přísahu a naplňující znaky trestného činu
- smrt 15-letého syna a bratra (1 700 000 Kč a 1 000 000 Kč nebo 1 000 000 a 600 000 Kč ?)

body 53. a 54. – kritéria

body 56. a 57. – proporcionalita – zdůvodněné srovnání s jinými typy újem

75

USMRCENÍ OSOBY BLÍZKÉ – NASTAVENÍ VÝŠE

Při určování výše náhrady za duševní útrapy spojené s usmrcením osoby blízké je třeba zohlednit okolnosti jak na straně pozůstalého, tak i na straně škůdce.

Na **straně pozůstalého** je významná zejména intenzita jeho vztahu se zemřelým, věk zemřelého a pozůstalých, případná existenční závislost na zemřelém a případná jiná satisfakce (jako např. omluva, správní postih škůdce či jeho trestní odsouzení), která obvykle není sama o sobě dostačující, její poskytnutí však může mít vliv na snížení peněžitého zadostiučinění. Zohlednit lze rovněž, byl-li pozůstalý očitým svědkem škodní události, byl-li s jejími následky bezprostředně konfrontován či jakým způsobem se o nich dozvěděl.

Kritéria odvozená **od osoby škůdce** jsou především jeho postoj ke škodní události, dopad události do jeho duševní sféry, forma a míra zavinění a v omezeném rozsahu i majetkové poměry škůdce, které jsou významné pouze z hlediska toho, aby výše náhrady pro něj nepředstavovala likvidační důsledek.

Rozsudek NS ze dne 19. 9. 2018, sp. zn. 25 Cdo 894/2018 (Rc 85/2019)

76

USMRCENÍ OSOBY BLÍZKÉ – NASTAVENÍ VÝŠE

Za základní částku náhrady, modifikovatelnou s užitím zákonných a judikaturou dovozených hledisek, lze považovat v případě nejbližších osob (manžel, rodiče, děti) **dvacetinásobek průměrné hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za rok předcházející smrti poškozeného.**

Požadavek srovnání výše náhrad přiznaných v některých případech zásahů do práva na čest, důstojnost, popřípadě soukromí veřejně známých osob ze strany informačních médií a v případech jiných zásahů do osobnostních práv nelze mechanicky vykládat tak, že by náhrada za usmrcení osoby blízké měla být vždy vyšší než náhrada za zásah do jiných osobnostních práv.

Rozsudek NS ze dne 19. 9. 2018, sp. zn. 25 Cdo 894/2018 (Rc 85/2019)
- ústavní stížnost odmítnuta usnesením ze dne 23. 4. 2019, sp. zn. IV. ÚS 4156/18

77

USMRCENÍ OSOBY BLÍZKÉ – NASTAVENÍ VÝŠE

Využití statistického údaje – viz Metodika

- 20-násobek hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za rok předcházející roku, v němž vznikl nárok (viz též KS v Ostravě, sp. zn. 6 To 404/2015)

rok 2013 – 25 128 Kč, tj. **502 560 Kč pro rok 2014**

rok 2014 – 25 686 Kč, tj. **513 720 Kč pro rok 2015**

rok 2015 – 26 467 Kč, tj. **529 340 Kč pro rok 2016**

rok 2016 – 27 589 Kč, tj. **551 780 Kč pro rok 2017**

rok 2017 – 29 504 Kč, tj. **590 080 Kč pro rok 2018**

rok 2018 – 31 885 Kč, tj. **637 700 Kč pro rok 2019**

78

USMRCENÍ OSOBY BLÍZKÉ – NASTAVENÍ VÝŠE

Rozsudek NS ze dne 19. 9. 2018, sp. zn. 25 Cdo 894/2018 (Rc 85/2019)

- návaznost na trestní rozhodnutí:

Rozsudek NS ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. 4 Tdo 1402/2015

- III. ÚS 2043/2016 – ústavní stížnost odmítnuta
- neschválen do Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek
- 700 000 Kč náhrady nezletilému dítěti za usmrcení matky při dopravní nehodě

Rozsudek NS ze dne 18. 5. 2016, sp. zn. 6 Tdo 1421/2015

- manželka a dcera – po 500 000 Kč
- vnuci – po 300 000 Kč
- výrazný pozitivní vztah zetě k tchánovi – 200 000 Kč

79

USMRCENÍ OSOBY BLÍZKÉ – NASTAVENÍ VÝŠE

Sourozenci

Výše náhrady za duševní útrapy spojené s usmrcením sourozence může v případě intenzivnějších vztahů pozůstalého se zemřelým dosáhnout úrovně základu pro nejbližší osoby blízké (manžel, rodiče, děti).

Rozsudek NS ze dne 24. 4. 2019, sp. zn. 25 Cdo 3463/2018

– ústavní stížnost – IV. ÚS 2578/19

80

USMRCENÍ OSOBY BLÍZKÉ – NASTAVENÍ VÝŠE

Výjimečné prohloubení duševního utrpení

Náhrada manželovi a nezletilým dětem ve výši přibližně šedesátinásobku průměrné hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za rok předcházející smrti poškozené není nepřiměřená, jestliže duševní utrpení pozůstalých bylo prohloubeno tím, že jim blízká osoba byla zavražděna při výkonu služebních povinností policistky, byly-li zjištěny intenzivní rodinné vztahy, velmi obtížná situace pozůstalého manžela jako jediného živitele a vychovatele obou malých dětí, silná citová a existenční závislost pozůstalých dětí na zemřelé vzhledem k jejich věku, nízký věk zemřelé a naprostá bezohlednost a lhostejnost pachatele.

Rozsudek NS ze dne 29. 5. 2019, sp. zn. 25 Cdo 3111/2018

- ústavní stížnost odmítnuta – usnesení ÚS ze dne 5. 11. 2019, sp. zn. IV. ÚS 2578/19

81

USMRCENÍ OSOBY BLÍZKÉ – NASTAVENÍ VÝŠE

Databáze judikatury k nemajetkové újmě na zdraví
- v provozu od ledna 2018

Spolupráce NS ČR a Centra dopravního výzkumu, v. v. i. v Brně

www.datanu.cz

Judikatura k § 2958 o. z. a § 2959 o. z.
Tzv. kalkulačka k Metodice NS

82

PROCESNÍ OTÁZKY

Vymezení nároků při ublížení na zdraví v žalobě

- Žalobce není povinen nárok právně kvalifikovat (soud případnou kvalifikací není vázán)
- Žalobce je povinen nárok skutkově vymezit
 - vymezení předmětu řízení (odlišení od jiných nároků, překážka litispendence, res iudicata)
 - požadovaná částka (vázanost nárokem)
- Typové nároky (bolest, ZSU, apod.)
- Další nároky - nutno vymezit jejich povahu a podstatu – významné pro řešení, jaká základní hodnota měla být dotčena

83

NÁLEŽITOSTI ŽALOBY

Žaloba, v níž žalobce uplatňuje nárok na náhradu nemajetkové újmy způsobené ublížením na zdraví, je neurčitá, jestliže uvádí pouze jedinou souhrnnou částku požadované náhrady a nerozděluje ji na jednotlivé dílčí nároky (náhrada za bolest, za ztížení společenského uplatnění a za další nemajetkové újmy).

Rozsudek NS ze dne 30. 5. 2019, sp. zn. 25 Cdo 2596/2018

84

NÁLEŽITOSTI ŽALOBY

Projednatelná žaloba na náhradu za ztížení společenského uplatnění spočívající v tom, že ustálený zdravotní stav poškozeného se později zhoršil, musí obsahovat konkrétní popis zhoršeného zdravotního stavu a z něj plynoucích obtíží ve srovnání se stavem, za nějž byla dříve přiznána náhrada. Žalobce tak může učinit i odkazem na znalecký posudek, pokud ovšem neobsahuje pouze popis aktuálního zdravotního stavu bez jeho srovnání se stavem předchozím.

Usnesení NS ze dne 16. 10. 2019, sp. zn. 25 Cdo 3014/2018

85

NÁLEŽITOSTI ŽALOBY

I když zejména ve sporech o náhradu škody mezi pacientem a poskytovatelem zdravotní péče nelze na žalobce klást přehnané požadavky ohledně podrobnosti a odborné kvality vymezení důvodů odpovědnosti žalovaného, lze i přes nepochybně složitou odbornou problematiku v těchto věcech trvat na tom, že z hlediska skutkového vylíčení nároku musí žaloba obsahovat (byť laickým popisem) specifikaci postupů, od nichž poškozený dovozuje vznik škodné události. Tam, kde poškození zdraví mohlo být důsledkem pochybení či postupů v různých fázích léčebného procesu, je namístě jejich rozlišení zejména tehdy, jestliže se na léčbě podílí více subjektů. Ovšem i ve vztahu k témuž žalovanému je doplnění důvodů žaloby o nové vymezení okolností, v nichž žaloba spatřuje příčinu škodlivého následku, tzv. novotou, která je přípustná jen za podmínky, že o tom účastník nebyl poučen v rámci postupu soudu podle § 118a odst. 1 až 3 o. s. ř.

Rozsudek NS ze dne 24. 3. 2015, sp. zn. 25 Cdo 3584/2012 (C 14698)

86

NÁLEŽITOSTI ŽALOBY

Lze-li ze žaloby dovodit, že se žalobce domáhá zaplacení jediné částky na náhradě za usmrcení osoby blízké, aniž se mu dostalo jakéhokoliv odškodnění, tj. alespoň paušálně stanovené částky 240 000 Kč, uplatňuje nárok na náhradu jak podle § 444 odst. 3 obč. zák., tak podle § 13 obč. zák.

Rozsudek NS ze dne 28. 2. 2019, sp. zn. 25 Cdo 2643/2018

87

VYMEZENÍ NÁROKŮ

Není vyloučeno, aby vedle nároku na náhradu újmy na zdraví způsobené při lékařském zákroku náležel pacientovi vůči poskytovateli zdravotní péče též nárok na náhradu nemajetkové újmy způsobené porušením práva na informace a na provedení zdravotního výkonu s informovaným souhlasem, a to bez ohledu na to, jaký byl výsledek takového výkonu. Jednotlivé nároky ovšem nelze zaměňovat a soud může rozhodnout jen o tom nároku, který byl žalobcem uplatněn.

Rozsudek NS ze dne 13. 6. 2018, sp. zn. 25 Cdo 4162/2017

88

PROCESNÍ OTÁZKY

Předmět řízení

Uložil-li soud poskytovateli zdravotní péče zaplatit žalobcům jednorázovou náhradu za zásah do rodinných vztahů vyvolaný tím, že pro nedostatky v poučení pacienta lékařem o možnostech dalších vyšetření byla opožděně nasazena odpovídající léčba a nebyl o několik měsíců oddálen nevratně se blížící konec života osoby blízké pozůstalým, rozhodl o jiném nároku, než který žalobci učinili předmětem řízení, jestliže v žalobě požadovali jednorázovou náhradu za usmrcení osoby blízké v důsledku nesprávné diagnózy.

Rozsudek NS ze dne 28. 2. 2018, sp. zn. 25 Cdo 1725/2016
(Rc 49/2019)

89

PROCESNÍ OTÁZKY

Adhezní řízení

Nepřizná-li soud v trestním (adhezním) řízení zcela uplatněný nárok na náhradu za usmrcení osoby blízké z jakéhokoliv důvodu, například s poukazem na spoluzavinění poškozeného, a se zbytkem nároku odkáže pozůstalé na řízení ve věcech občanskoprávních, nejde v tomto rozsahu o věc pravomocně rozsouzenou a lze ji v občanskoprávním řízení znovu projednat, aniž by byl soud vázán závěrem trestního soudu o spoluzavinění poškozeného.

Usnesení NS ze dne 25. 5. 2017, sp. zn. 25 Cdo 1689/2017
(SoRo 1/2018)

90

PROCESNÍ OTÁZKY

Dědění nároku – procesní nástupnictví

Zemřel-li v době od 1. 1. 2014 poškozený, jenž utrpěl újmu na zdraví před tímto datem, stávají se součástí pozůstalosti (§ 1475 odst. 2 a § 3069 o. z.) nároky na náhradu za bolest a ztížení společenského uplatnění, které poškozený za svého života uplatnil u soudu.

Usnesení NS ze dne 27. 4. 2017, sp. zn. 25 Cdo 3556/2016 (Rc 133/2018)

Nárok na náhradu za duševní útrapy spojené s usmrcením osoby blízké (§ 2959 o. z.), který byl za života oprávněné osoby uplatněn u soudu, tvoří po její smrti součást pozůstalosti a přechází na dědice bez ohledu na to, zda jim samotným jako osobám blízkým usmrcenému vznikl nárok na jednorázovou náhradu a zda jej uplatnili.

Usnesení NS ze dne 28. 2. 2018, sp. zn. 25 Cdo 293/2018 (Rc 50/2019)

91

ZNALECKÉ OTÁZKY

Specifické rysy znaleckého posudku:

- slouží k posouzení skutečností, k němuž je třeba odborných znalostí
- podává jej jedině soudní znalec

92

ZNALECKÉ OTÁZKY

Rc 1/1981

K některým otázkám postupu soudů a státních notářství při provádění důkazu znaleckým posudkem v občanském soudní řízení a v řízení před státním notářstvím

Zpráva o úrovni znaleckého dokazování u soudů a státních notářství, Cpj 161/79 občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu ČSR, schválené usnesením pléna Nejvyššího soudu ČSR z 23. 12. 1980, Pls 3/80

93

ZNALECKÉ OTÁZKY

Rc 1/1981

Vyloučeno je nařídít důkaz znaleckým posudkem tam, kde jde o právní posouzení skutečného stavu věci.

Rozdíl mezi skutkovým zjištěním a právním posouzením si neuvědomují soudy, pokud zadávají úkol znalcům tak, že se mají vyjadřovat k otázkám, u nichž nejde o odborné posouzení konkrétní skutečnosti, nýbrž o právní posouzení určitého skutkového stavu nebo o výklad právního předpisu.

94

ZNALECKÉ OTÁZKY

Rc 1/1981

Jestliže soudce má kromě odborných znalostí předpokládaných pro výkon jeho povolání i jiné odborné znalosti potřebné pro posouzení určité skutečnosti, nelze k tomu zpravidla brát zřetel při úvaze o tom, zda má být proveden důkaz znaleckým posudkem. I v těchto případech je povinností soudu, aby provedl důkaz znaleckým posudkem.

95

ZNALECKÉ OTÁZKY

Hodnocení důkazu znaleckým posudkem spočívá v posouzení, zda závěry posudku jsou náležitě odůvodněny, zda jsou podloženy obsahem nálezu, zda bylo přihlédnuto ke všem skutečnostem, s nimiž se bylo třeba vypořádat, zda závěry posudku nejsou v rozporu s výsledky ostatních důkazů a zda odůvodnění znaleckého posudku odpovídá pravidlům logického myšlení. Aby soud mohl znalecký posudek odpovědně hodnotit, nesmí se znalec omezit ve svém posudku na podání odborného závěru, nýbrž z jeho posudku musí mít soud možnost seznat, ze kterých zjištění v posudku znalec vychází, jakou cestou k těmto zjištěním dospěl a na základě jakých úvah došel ke svému závěru. To platí i pro znalecké posouzení učiněné ústně, resp. pro případ, kdy se znalec při svém slyšení soudem odchýlí od závěru svého písemného posudku.

Rozsudek NS ze dne 21. 10. 2009, sp. zn. 22 Cdo 1810/2009 (C 7776)

96

ZNALECKÉ OTÁZKY

Rc I/1981

Při hodnocení důkazu znaleckým posudkem se soud musí zabývat tím, zda posudek znalce má všechny formální náležitosti, tedy zda závěry uvedené ve vlastním posudku jsou náležitě odůvodněny a zda jsou podloženy obsahem nálezu, zda znalec vyčerpal úkol v rozsahu, jak mu byl zadán, zda přihlédl ke všem skutečnostem, s nimiž se měl vypořádat, zda jeho závěry jsou podloženy výsledky řízení a nejsou v rozporu s výsledky ostatních provedených důkazů. Soud však nemůže přezkoumávat věcnou správnost odborných závěrů znalce. ... Pokud soud má pochybnosti o věcné správnosti znaleckého posudku, nemůže jej nahradit vlastním názorem, nýbrž musí znalci uložit, aby podal vysvětlení, posudek doplnil nebo jinak odstranil jeho nedostatky, popřípadě aby vypracoval nový posudek, nebo musí ustanovit jiného znalce, aby věc znovu posoudil a vyjádřil se i ke správnosti již podaného posudku.

97

ZNALECKÉ OTÁZKY

Není pochybením, jestliže soud ve snaze o zachování přesnosti či z jisté opatrnosti v odůvodnění rozhodnutí ocitoval části textu znaleckého posudku, včetně specifické odborné terminologie popisující zdravotnické výkony a zásahy do lidského těla, je-li z odůvodnění zároveň zřejmé, že nešlo o pouhý bezduchý přepis, neboť soud s odbornými závěry dále pracoval, zjistil s jejich pomocí skutkový stav a vyvodil odpovídající a srozumitelné právní závěry.

Usnesení NS ze dne 30. 3. 2017, sp. zn. 25 Cdo 773/2017 (C 16523)

98

ZNALECKÉ OTÁZKY

Při pochybnostech o věcné správnosti znaleckého posudku (i po provedeném výslechu znalce) nemusí soud zadat vypracování nového posudku, případně ustanovit jiného znalce k vypracování revizního posudku, postačují-li pro závěr o skutkovém stavu odborná vyjádření z jiných relevantních důkazů, například z odborných vyjádření orgánů veřejné moci.

Usnesení NS ze dne 6. 12. 2017, sp. zn. 25 Cdo 3823/2017

99

*Děkuji Vám za laskavou pozornost
Petr Vojtek*

100